

Mövzu:

İncəsənət tarixi

- Plan:**
- I. Ən qədim incəsənət.**
 - II. Qədim Misir incəsənəti.**
 - III. Qədim Yunan incəsənəti.**
 - IV. Qədim Roma incəsənəti.**
 - V. Roman incəsənəti.**
 - VI. Qotika.**
 - VII. Renessans (intibah).**

I. Ən qədim incəsənət (ibtidai incəsənət).

İbtidai icma qurluşunun incəsənəti e.ə. təxminən 30-cu minillikdə meydana gəlmişdir. İbtidai incəsənətin yaranması ibtidai insanların gündəlik həyatı ilə bağlı olmuşdur. Məs: rəks sənəti ov və döyüş səhnələri hərəkətlərindən, ibtidai insanın əmək prosesi və heyvanların həyatını obrazlı şəkildə canlandıran müxtəlif səhnəciklərdən yaranmışdır. Təsviri sənət əsərləri Son Paleolit dövrünün başlanğıcından məlumdur. Bu dövrün mühüm abidələrindən olan mağara təsvirlərində heyvan fiqurları üstün yer tutur. (İspaniyada Altamira, Fransada Lasko, Montespon, keçmiş SSRİ ərazisində Kan mağarası və s.).

Mağara rəsmləri qara, qırmızı, qəhvəyi və sarı mineral rənglərlə işlənirdi. Sonralar heykəltəraşlıq əsərlərinin (gildən hazırlanmış qadın heykəlcikləri) və bədii oymanın ilk nümunələri (daş və sümük üzərində oymalar) yarandı.

Paleolit incəsənətinə xas sadələv realizm (təsvirlərin son dərəcə həyatiliyi) ibtidai insanın əmək təcrübəsi və dünyagörüşü xüsusiyyətlərindən irəli gəlirdi. Lakin bu incəsənət ifadəliyi və həyatiliyi ilə bərabər ümumiləşdirmə, kompozisiya və s. bədii ifadə vasitələrindən uzaq idi. Me`marlığın rüşeymləri də Son Paleolitdə meydana gəlmişdir. Bu dövrdə mənzillərin yarıqazma daxmalardan ibarət olması güman olunur. İnşaat materialı kimi bəzən böyük heyvanların sümüklərindən istifadə olunurdu. (Ukrayna, Belarusiya, Gürcüstan, Azərbaycan, Sibirdə və s.) çoxlu ibtidai incəsənət nümunələri aşkar olunmuşdur. Neolit, Eniolit və qismən də Tunc dövründə Misir, Hindistan, Çin, Ön, Kiçik və Orta Asiyanın qədim tayfaları içərisində əkinçilik mifologiyası ilə bağlı incəsənət yaranmışdır. (Rəngli keramika, stilizə edilmiş heyvan və insan təsvirləri, ifadəli heykəltəraşlıq əsərləri və s.) Neolit və Eniolit dövrlərinin me`marlığı icma məskənləri (çiy materialdan, yaxud çubuqdan çoxotaqlı evlər) . Təsviri sənət isə qaya rəsmləri Orta Asiya və Azərbaycanda qalmışdır. Tunc dövrünə aid Abşeron arxeoloji abidələri və Kəlbəcər qaya təsvirləri bu baxımdan maraqlıdır. İbtidai incəsənətin sonrakı mərhələləri məhsuldar qüvvələrin inkişafı, əmək bölgüsünün genişlənməsi və sinifli cəmiyyətin yaranması ilə əlaqədardır. İbtidai incəsənətin formaları bir sıra xalqlarda (Avstraliya, Okeaniya və Cənubi Amerika aborigenləri, Afrika xalqları) XIX-XX əsrlərdən qalmışdır.

II. Qədim Misir incəsənəti.

Nil çayı vadisindəki mədəniyyət abidələri çox qədim dövrlərə aiddir.

1. Erkən padşahlıq dövrü (e.ə. təqribən 3000 – e.ə. 2800). Qədim Misir incəsənətinin prinsipləri təşəkkül tapmış və bu prinsiplər min illər boyunca Misir incəsənətinin inkişafını təmin etmişdir. Bu dövrdə dini me`marlığın əsas tikilisi Mastaba olmuşdur.

2. Qədim padşahlıq dövründə (e.ə. 2800- e.ə. 2250) yeni me`marlıq tipləri tətbiq olunmuş, İmhoten ehram tipini yaratmışdır. (Sakkartada Firon Cosserin ehramı, e.ə. XXVIII əsr). Bu dövrdə ehram formaları tədricən təkmilləşdirilmiş, onlara həndəsi səlislik verilmişdir. (Cizədə Firon Xeonsun ehramı – e.ə. XXVIII əsr, memar Hetiun). Ehramların qarşısına möhtəşəm Sfinks heykəlləri qoyulur, yaxınlıqda xatirə mə`bədləri tikilirdi. (Fironların heykəlləri)

Günəş Allahı Ra (Misirin baş Allahı) mə`bədlərindəki obelisklərin uclarına qızıl üzlük çəkilirdi. Qədim padşahlıq dövründə incəsənətdə dini sitayiş ayinləri ilə bağlı olan divar boyakarlığı, dairəvi heykəllər və relyef təsvirləri mühüm yer tuturdu. Sərdabələrin divarlarındakı

rəsm və relyeflərdə misirlilərin həyat və məişəti öz əksini tapmışdır. Portret heykəltəraşlıq daha geniş inkişaf etmişdir. (Firon Hefden, şahzadə Aihaf, kahin Ranofer və b. heykəlləri).

3. Orta padşahlıq dövründə (e.ə. 2500-e.ə. təqribən 1700) fironların ehramları əvvəlki möhtəşəmliyini itirmiş, Mastabalar qayalarda çapılmış sərdabələrlə əvəz edilmişdir. Məbədlərdə sıra, sütun və portiklərdən geniş istifadə olunurdu. (Deyr Əl-Bəhrədə Firon Meituhotenin məbədi – e.ə. XXI əsr).

Təsviri sənətdə realist meyillər güclənmişdir. Hiksosların basqını ilə əlaqədar tənəzzül dövründən sonra Misir incəsənəti zəifləyir.

4. Yeni padşahlıq (e.ə. təqr.1580 – e.ə.təqr.1070) dövründə yüksəlmiş mərhələsinə çatır. Məmarlıqda əvvəlki dövrlərin ənənələri inkişaf etdirilir. (Deyr Əl-Bəhrədə, Məlikə Hatsentutun məbədi, e.ə. XV əsrin əvvəli, məmar Seismut).

Təsviri sənətdə mənzərə rəsmlərinə geniş yer verilir. Açıq məbəd – ibadətqahların inşası genişlənir, məbədə gedən yolların kənarları boyu Sfinks heykəlləri qoyulur. (Karnanda e.ə. XVI-XII əsrlər və Luksarda e.ə. XV-XIII əsrlərə aid Amon –Ra məbədləri, Firon Exnatonun IV-Amonhoten. Misirin yeni paytaxtı Axitamon şəhəri sayılır.

E.ə. XIV əsrin I-ci rübündə heykəltəraş Tutmesin yaratdığı Fironun və onun arvadı Hefertinin portretləri (rənglənmiş əhəng daşı, Berlin –Dalem şəhərində qalır) qədim Misir incəsənətinin şahəsəri sayılır. Əsər bu dövrün incəsənətinin texniki kamilliyini və dekorativ zərifliyini saxlamaqla yanaşı, akademik incəsənətin xüsusiyyətlərini də özündə əks etdirir. Firon Tutanaxamonun sərdabələrindən tapılmış əşyalar – qızıl maska, tac, qablar üzərində təsvirli mücrülər – e.ə. XIV əsrin I yarısı, Misir Muzeyi, Qahirə. E.ə. XIV əsrin II yarısında Luksar və Karnakdakı Amon – Ra məbədlərində yeni ibadətqahlar tikildi, qaya məbədləri yenidən geniş yayıldı. (Əbu Simbeldə Firon II Ramzesin bütünlükdə qayada çapılmış Böyük məbədi e.ə. XIII əsrin I yarısı).

Qədim Misir incəsənətinin sonuncu yüksəlişi Sans sülaləsi Fironları vaxtında (e.ə. VII əsr) olmuşdur.

Makedoniyalı İsgəndərin Misiri işğalı (e.ə. IV əsr) ilə əlaqədar ölkədə ellinizm, sonralar isə qədim Roma mədəniyyəti yayıldı. Fəyyum vadisində tapılmış portretlərdə (I-IV əsrlər) qədim Misir və qədim Roma ənənələri birləşmişdir. Misir Bizansın hakimiyyəti altına keçdikdən sonra (IV əsrin sonu) ölkədə xristian incəsənətinin yerli variantları yarandı. Ərəblərin işğalından sonra (VII əsr) Misir Ərəb mədəniyyətinin yayıldığı yerlərdən biri oldu.

Qədim Yunan və qədim Roma incəsənəti:

III. Qədim Yunan incəsənəti.

Qədim Yunan incəsənəti və memarlığı Egey mədəniyyəti daxilində yaranmış və bir neçə inkişaf mərhələsi keçmişdir. (Homer, arxaika, klassika və ellinizm mərhələləri).

Qədim Yunan təsviri incəsənəti formalaşması Afina quldarlıq demokratiyasının çiçəklənməsi ilə əlaqədardır. Yunanın zəngin incəsənət irsindən heykəltəraşlıq əsərləri və vaza bəzəkləri (boyakarlıq əsərləri demək olarki, qalmamışdır) nisbətən yaxşı mühafizə olunmuşdur.

1. Homer mərhələsində sadə, primitiv incəsənət (ağacdan heykəllər, vaza bəzəklərində həndəsi naxışlar və s.) yaranmışdır.

2. Arxaika mərhələsi (e.ə. VII-VI əsrlər) heykəltəraşlıqda təcridən ahəngdar inkişaf etmiş insan bədəninin gözəlliyi, insanın qəhrəmanlığı və fədakarlığı barədə real təsəvvürlər yaranırdı. E.ə. VII əsrdə qarafiqurlu vazaların bəzəklərində obrazların həyatiliyinə diqqət artdı.

3. Klassika mərhələsi (e.ə. V əsr-e.ə. IV əsrin III rübü) üçün həyati insan, heyvan, eləcə də məişət (əşyalar, mənzərə və s.) təsvirləri, heykəltəraşlıqla məmarlığın sintezi səciyyəvi olmuşdur. Bu dövrdə Egina arxaikasında Afina, Olinpiada Zevs məbədlərinin frontonlarındakı heykəllər, Delfa arabaçı heykəli, məşhur heykəltəraş Mironun əsərləri və s. yaradılmış, qarafiqurlu vazalar rəngli vazalarla əvəz olunmuşdur. Klassika mərhələsinin ən görkəmli nümayəndəsi heykəltəraş Fidi sayılır. Heykəltəraşlığın sonrakı nəliyyətləri Kresilay, Alkamen, Praksitel, Leopax və Lisiptin yaradıcılığı ilə bağlıdır.

4. Ellinizm mərhələsində (e.ə. IV əsrin sonu- e.ə. I əsr). Yunan incəsənəti ənənələri Makedoniyalı İsgəndərin monarxiyasına daxil olan xalqların incəsənət elementləri ilə qaynayıb

qarıxmışdır. Bu mərhələ üçün çoxfıqurlu monumental heykəltəraşlıq, fərdi portret və məişət heykəltəraşlığı, məişət və mənzərə boyakarlığı səciyyəvi olmuşdur. “Miloslu Afrodita”, Laskon”, Samofrakıyalı Nike” heykəlləri, Perqam mehrabının relyefləri və s. ellinizm incəsənətinin ən görkəmli abidələrindəndir. Qədim Yunan incəsənəti üçün örnək olmuşdur.

IV. Qədim Roma incəsənəti.

Qədim Roma incəsənəti antik bədii mədəniyyətinin inkişafında sonuncu tamamlayıcı mərhələdir. Qədim Roma bədii mədəniyyətinin formalaşdığı dövrdə (e.ə. VIII-IV əsrlər) Roma me`marlığına etrusqların böyük, güclü təsiri olmuşdur. E.ə. III-I əsrlərdə şəhərsalma tədbirləri həyata keçirilmişdir. Forum kompazisiyasının formalaşması ilə Qədim Roma me`marlığı komplekslərinin planlaşdırma həllinin mühüm prinsipləri həyata keçirilmişdir. E.ə. III-I əsrlərdə təsviri sənətdə portret heykəlləri və büstlər geniş yayılmışdır. Respublika dövründə tarixi mövzuda relyef təsvirləri meydana gəlmiş, sonralar Yunan heykəllərinin surətlərinin çıxarılması geniş yayılmışdır. Bu dövrdə monumental dekorativ boyakarlıq bədii mədəniyyətin əsas sahəsi idi. (mənzərələr, məişət, yaxud mifoloji səhnələrdən ibarət divar rəsmləri) Mozaika sənəti də inkişaf edirdi. Boyakarlıq və heykəltəraşlıq əsərlərinin geniş tətbiqi, beton divarların daş və kərpiclə üzlənməsi divarlara mərmər parçalarından bəzəklər vurulması və s. e.ə. I əsrin 20-ci illərində öz yüksəliş dövrünə çatmışdır. İmperatoru şöhrətləndirmək və imperiyanın qüdrətini təbliğ etmək üçün me`marlıqdan geniş istifadə olunurdu.

Bu dövrdə Zəfər tacı əsas xatirə monimenti tipi olmuş, qəbirüstü abidələr möhtəşəm şəkil almışdır. Tarixi relyef təsvirləri üçün ilk vaxtlar kompazisiya ahəngdarlığı və sadə plastika xarakterik idi. (Roma şəhərlərindəki Sülh mehrabı, mərmər – e.ə. XIII-IX əsrlər).

Flavila dövrünün relyef təsvirlərində (Tit dağının relyefi) güclənmiş, bədilik meyilləri Trayanın vaxtında xüsusilə səciyyəvi olmuşdur (Roma şəhərində Trayan sütununun heykəltəraşlıq bəzəkləri, mərmər).

63-cü ilə qədər dekorativ boyakarlıqda “üçüncü üslub” adlanan istiqamət (yüngül qrafik naxışlar, sujetli kiçik tablolar) üstünlük təşkil edirdi. Sonralar bu üslub “dördüncü”, yaxud “fantastik me`marlıq” üslubu ilə əvəz olundu.

İmperiya dövründə dekorativ tətbiqi sənətdə qırmızı laklı keramika, şüşə mə`mulatları xüsusilə fərqlənirdi. İmperiyanın tənəzzülü dövründə (III-IV əsr) incəsənətdə daxili düğünlük əlamətləri meydana gəldi. III-IV əsrlərin bədii mə`mulatlarından iki şüşə təbəqə arasında yerləşdirilmiş qızıl, folqa (zər vərəq) üzərində portret, miniatürlər, relyef təsviri mərmər sarkofaqalar fərqlənirdi. Son Roma dövrü incəsənətində yaranmış bədii formalar orta əsr Avropa bədii mədəniyyətinin təməli olmuşdur.

V. Roman incəsənəti.

X-XII əsrlərdə (bəzi yerlərdə XIII əsrlərdə) Qərbi Avropada mövcud olmuş hakim bədii üslub Orta əsr Avropa incəsənətinin inkişaf mərhələsindən biri Roman üslubu termini XIX əsrin əvvəllərində tətbiq edilmişdir.

Roman incəsənətinin erkən xristian incəsənətinin Merovinqlər, Karalinqlər incəsənətinin (eləcə də antik incəsənətin, xalqların böyük köçü dövrü incəsənətinin, Bizans və Yaxın Şərqlin müsəlman incəsənətinin) çoxlu elementlərinin mənimsəmişdir.

Özündən əvvəlki məhdud, yerli xarakter daşıyan orta əsr incəsənəti təmayüllərindən fərqli olaraq Roman üslubu orta əsrlərdə Avropanın bir çox ölkəni əhatə edən ilk bədii sistem olmuşdur. Fasad, başmağ və kapitelləri bəzəyən heykəltəraşlıq əsərlərində, freska və miniatürlərdə, dini ehkamçılıq, qeyri- sərbəst və səthi oriamental xarakterli kompazisiya, fıqurların işlənməsində şərtlik, yüksək ekspersivlik üstün yer tuturdu. Roman üslubu dövründə oriamental bəzəklər, metaltökmə və həkkaklıq, bədii oyma minasazlıq və toxuculuq inkişaf etmişdir.

Roman üslubunun ən yaxşı əsərləri Fransa, Almaniya, İtaliya, İspaniya, Skandinaviya ölkələrində, Çexiya, Polşa və Macarıstanda həmçinin Səlibçilər tərəfindən Şərqlə ölkələrində yaradılmışdır.

Roman üslubu XII-XIII əsrlərdə Qotikanın inkişafı ilə əlaqədar olaraq tənəzzül etdi.

VI. Qotika.

Qotika – (İtali. qotika – qotikasayağı, German tayfası Qotların adından).

Qotika uslub-orta əsr incəsənətinin inkişafında son mərhələ təşkil edən uslubdur. Qərbi, Mərkəzi, qismən də Şərqi Avropa ölkələrində yayılmışdır.

Qotika dövründə kilsə me`marlığı əsas yer tuturdu. Möhtəşəmlik, binanın şaquli quruluşu, çatma tacların ucalığı, hetkəltərəşliq, boyakarlıq və tətbiqi sənətin me`marlıqla sintezi qotika üslubu üçün səciyyəvidir.

Qotika dövründə heykəltərəşliq ilk dəfə olaraq zəngin bədii məzmun kəsb etmiş, roman üslublu sütunvari heykəllər mütəhərrik və dinamik təsirli fiqurlarla əvəz edilmişdir. Bu dövrdə me`marlıqda yeni formalar, tektonik üsullar meydana gəldi. Şəhərsalma və mülki me`marlıq sürətlə inkişaf etməyə başladı. Kilsələrin tikintisində tətbiq edilən karkas konstruksiyalar roman tikililərinə xas olan ağırlıq və süslüyü aradan qaldırmağa, divarın qalınlığını azaltmağa, binanın hündürlüyünü artırmağa imkan verir.

Qotika XII əsrin ortalarında Şimalı Fransada yaranmış, XIII əsrin I yarısında çiçəklənmə dövrünə çatmışdır. Bu dövrdə çoxlu daş kilsələr tikilirdi. Belə kilsələrin rəngli vitrajlarla işıqlandırılan interyerlərinin qeyri-adi hündürlüyü (Bove kilsəsi – hünd.-47,5m) və genişliyi (Amyen kilsəsi – hünd.-118*33m) sütun sıralarının həmahəngliyi, çatma taclarının əzəməti binalara əzəmətli görkəm verir. Paris Homr-Dam kilsəsi (1163-1257), Lan (təqr.11502-1215) və Şartdankı (1194-1260) kilsələr erkən Qotika dövrünə aiddir.

Yetkin Qotika dövründə tikilmiş Reym (1211-1311) və Amyendəki Sent Şapel kiçik kilsəsi (1243-48) ahəngdarlığı, me`marlıq kompazisiyasının kamilliyi, və heykəltərəşliq bəzəkləri ilə fərqlənir. XIII əsrin ortalarında Fransız tikli kilsələr digər Avropa ölkələrində də tikilməyə başladı. Almaniyada (Köln, 1248-1880), Niderlandda (Utrext, 1254-1217), İspaniyada (Burqos, 1221-1599), İngiltərədə (Londonda Vestminster abbatlığı, 1245-1745), İsveç(Ujala ,təqr.1260-ci ildə tikilməyə başlamışdır), İtaliya (Milan, 1385-1856) və başqa Avropa ölkələrində tikilmiş belə kilsələrlə yanaşı yerli milli Qotika variantları da yarandı. XIV əsrdə salon tipli şəhər və monastır kilsələri, qəsər və saray kapellaları mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Binaların konstruktiv xüsusiyyətlərindən daha çox onun kompazisiyası və dekorativliyinə üstünlük verilməsi, pəncərə çərçivələrində alov dillərinə bənzər qəribə naxışlar son Qotikanın xarakterik xüsusiyyətlərindəndir.

Almaniyada Qotikanın çiçəklənməsi XIII əsrin ortalarına təsadüf edir.

XIII-XVI əsrlərdə Avstriya, İsveçrə, Niderland, İngiltərə, Danimarka, İsveç, İspaniya, İtaliya və s. Avropa ölkələrində Qotik üslubda möhtəşəm binalar tikilmişdir.

Şərqi Avropa Qotikası lokanikliyi, bəzən də formaların kobudluğu ilə səciyyəvidir.

Qotika XIII-XVI əsrlərdə Macarıstanda, Çexiyada, Polşada, Latviyada, Litvada da yaradılmışdır.

XVI əsrdə Qotika yerini tamamilə İntibah mədəniyyətinə verdi.

XIX əsrdə Qotikanın arxeoloji tədqiqi Qotik konstruksiya prinsiplərinin dirçəlməsinə və onun təsiri ilə yeni konstruktiv sistemin yaradılmasına səbəb oldu.

VII. İntibah (Renessans).

Renessans (frans. Renaissance- dirşəliç, rençitre- dirçəlmək dem.) Qərbi və Mərkəzi Avropada ölkələrinin mədəniyyəti mədəniyyəti tarixində orta əsr mədəniyyətindən yeni dövr mədəniyyətinə keçid dövrü.

Renessansın təxmini xronoloji sərhədləri:

- İtaliyada XIV-XVII əsrlər, digər ölkələrdə XV əsrin sonu XVI əsr.

- Renessans mədəniyyətinin mühüm xüsusiyyətləri onun dünyəvi xarakter daşmasında, hümanis dünyagörüşlü, antik dövrə müraciəti (mədəni irsə) və onu sanki “dirçəltməsi”ndədir. (Renessans adı da burdandır; hələ İtaliya humanistlərinin əsərlərində təsadüf edilən bu termin elmdə XVIII əsrdən bərqərar olmuşdur). Renessansın yaradıcıları humanistlər idilər. Humanistlər yeni dünyaövrüşünü tətbiq etmək üçün antik irsə müraciət edirdilər. Bizansdan İtaliyaya mühacirət etmiş alimlər tərəfindən ilk dəfə XV əsrdə Yunan şairlərinin (o cümlədən Homer) və filosoflarının (o cümlədən Platonun dialoqlarının əksəriyyəti) əsərləri tərcümə olundu. Kitab

çapının kəşfi (XV əsrin ortaları) və Avropa ölkələrində yayılması antik irsin və yeni dünyagörüşün, humanist baxışların geniş yayılmasına səbəb oldu.

- Renessans mədəniyyətinin xronoloji sərhədləri, ərazicə yayılması, milli xüsusiyyətləri məsələsi mürəkkəbdir.

İtaliya renessansında aşağıdakı dövrlər ayırd edilir:

- Erkən Renessans (təsvir incəsənət və me`marlıqda XV əsr, ədəbiyyatda XIV əsrdən);
- Yüksək Renessans (XV əsrin sonu XVI əsrin I yarısı);
- Son Renessans (XVI əsr).

Renessans məfhumu təkcə Qərbi Avropa (və yaxud hətta İtaliya) ərazi çərçivələri ilə məhdudlaşmır. Bu və ya digər milli mədəniyyətin ən yüksək çiçəklənmə mərhələsi, humanizmin təsdiqi, ilkin burjuva mədəniyyəti dövrü kimi də səciyyələndirilir. Bə`zən şərqşünaslar Renessansın Asiyada, (Çin, Hindistan, İran ölkələrində, həmçinin (Azərbaycanda) Zaqafqaziyada da olduğunu göstərirlər. Məsələn: Çində XVIII-XII əsrlər, Zaqafqaziya ölkələrində XII-XIII əsrlər.

Bir çox şərqşünas Renessansı ümumdünya Tarixi hadisə hesab edir, lakin Şərq İntibahı, o cümlədən Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti tarixində Renessans problemi barədə elmi mübahisələr davam edir.

Renessans me`marlığı və incəsənəti.

Renessans incəsənətində insan zəkasına və şəxsiyyətinə böyük inam bəslənir, cəhalət, mistika, aksetizm inkar olunurdu. Renessans incəsənətinin ilk vətəni İtaliya olmuşdur. İtaliyada Renessans incəsənətinin ilk realiet üslub xüsusiyyətləri XIII əsrin II yarısı XIV əsrin əvvəllərində heykəltəraş H.Pizano, boyakar Kovallini və Cottonun əsərlərində özünü göstərir. XV əsrdə Renessans incəsənətinin əsas mərkəzlərindən olan Florensiyada F.Brunelleski, M.B.Alberti, B.Rossino, da Sancello kimi sənətkarların yaratdıqları saray (Palasso), villa, kilsə, kapella və digər me`marlıq ansambları erkən Renessans me`marlığının görkəmli abidələrindəndir. Renessans dövrü İtaliya heykəltəraşları L.Kiberti, Donatello, L. della Robbia Verakkmo və başqaları monumental abidələr, relyef, büst, atlı heykəllər və mehrab kompazisiyaları ilə heykəltəraşlıqda Realizmin əsasını qoydular.

Boyakarlıqda İkonadan tabloya doğru kəskin dönüş yarandı, freska sənəti özünün ən yüksək inkişaf dövrünə çatdı.

XV əsr İtaliyan rəssamları Mazaçço, F.Lippi, S.Botiçelli, A.Mantenya, P. Della Françeska, Covanni Bellini və başqaları lirik səpgidə müxtəlif obrazlar yaratdılar.

İtaliya Renessansının "Qızıl dövrü" (yüksək Renessans XV əsrin sonu – XVI əsrin I yarısı) Leonardo do Vinçi, Rafael, Mikelancelo, Tiktorento və başqa sənətkarların adı ilə bağlıdır.

L. do Vinçinin "Mona Liza" (Cakonda) portreti və "Məxfi axşam" freskası, Rafaelin "Madonna" və freskaları, Mikelancellonun "Davud", "Musa", "Ölən qul", "Üsyankar qul" və s. heykəlləri və freskaları, Tisianın tarixi əsətiri, dini mövzularda çəkdiyi tablolar və müasirlərinin realist portretləri İtaliya Renessansının ən qiymətli nümunələrindəndir.

XVI əsrdə İtaliyanın Florensiya, Roma, Venesiya və s. şəhərlərində me`marlıq yüksək inkişaf səviyyəsinə çatdı. Bramatte , A. Palladio və başqa sənətkarları yaratdıqları möhtəşəm binaların, saray və villaların, şəhər meydanları me`marlığında öz əksini tapdı.

XVI əsrin ortalarında İtaliya Renessansı incəsənəti tədricən tənəzzülə uğrayır. Lakin onun təsiri tədricən Avropanın başqa ölkələrinə keçir. Renessans incəsənəti hər ölkənin konkret ictimai –siyasi şəraitinə uyğun olaraq inkişaf edir.

Niderland rəssamlıq məktəbinin görkəmli nümayəndələri Yan Van Eyn, Rokir Van Der Veyden, H.Memlinç və başqaları kompazisiyalarındarealizmin ilk əlamətləri nəzərə çarpır. Onlar öz əsərlərində daha çox həyat müşahidələinəsaslanıq, insanın daxili aləminə daha çox nüfuz etməyə çalışırdılar.

Bu meyllər XVI əsrdə Breygelin yaradıcılığında daha çox güclənmişdi. Onun "Korlar" və s. tablolarında bu ifadələr öz real əksini tapmışdır.

Almaniyada Renessans incəsənətinin inkişafını XV-XVI əsrlərə təsadüf edir.(A.Düper, M.Nithardt, H. Holbeyk və b.)

Fransada Renessans incəsənətini təmsil edən rəssam Jan Fuks, heykəltəraş Jan Qujon, me`mar Pyer Lesko və b.

Ə d ə b i y y a t:

1. Boqdamov A.A. “ İz. isk.”A.R. Eqipet - M.1975.
2. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası “Yunan inc.”
3. Sokolov Q. – İst.Drevnoqo Rima – M.1681.
4. Sokolov Q. – İst. Drevnoqo Rima II izd. – m.1981.
5. Vseobşaya ist. Arxitektura.”İsk. Roman” – M.1986.
6. Vipper B. “ İtaliyanskiy Renessans- t.I-II. M. 1987
7. Lazarev V. “ Naçalo Ranneqo Voqr.” v. İtal.isk. M.1980.